

La llibertat és confiança

SALVADOR CARDÚS
BARCELONA

El que resulta més interessant de l'actual debat sobre la llibertat d'expressió, des del meu punt de vista, és que trasllada l'atenció de l'eix dreta-esquerra cap a l'eix que confronta posicions liberals i il·liberals. És a dir, posa el focus en el grau de llibertat que estem disposats a tolerar en una societat determinada. I aquest debat assenyala qüestions tan rellevants com les que van de l'expansió autoritària de la correcció política –una forma emmascarada de censura del pensament–, a les coaccions a la llibertat de creació artística. O dels boicots a l'expressió d'idees que queden fora dels estrets marges de les ideologies radicals, fins a la persecució violenta de la lliure manifestació d'identitats sexuals LGBT.

PEP BROCAL

I és la por a la llibertat el que explica el particular ascens simultani dels populismes tant de dretes com d'esquerres. En definitiva, és un eix de confrontació en què es troben a la mateixa banda l'esquerra i la dreta extremes i els seus totalitarismes reaccionaris i progressistes, en combat obert contra tot tipus de radicalitat democràtica.

La defensa de la llibertat d'expressió, doncs, és la manifestació més directa de la confiança en les possibilitats d'emancipació de l'individu i la societat. La radicalitat de la defensa de la llibertat porta implícita una visió esperançada en la capacitat crítica i l'autonomia moral dels individus, i en l'aptitud de les organitzacions socials per auto-regular-se.

Per contra, els atemptats a la llibertat d'expressió, les actituds il·liberals, denoten una profunda desconfiança en la capacitat de judici dels individus i pressuposen la necessitat d'una tutela moral per tal d'assegurar el recte camí de tota organització social. El pensament liberal és insubornablement optimista: confia en la millora de la condició humana, en un procés civilitzatori continuat, en la força transformadora de l'educació i en el progrés social associat al desenvolupament del coneixement científic. En canvi, el pensament il·liberal és desesperançadament pessimista: no es refia de l'individu, sospita de les organitzacions socials, veu conspiracions per tot arreu, creu que el món recula i, desconfiant del progrés científic, s'aboca a tota mena de supersticions paganes.

Guiats per la por

En el fons, la defensa radical de la llibertat d'expressió apel·la a la responsabilitat, mentre que la voluntat de control i de limitació del pensament és guiat per la por.

És cert que hi ha opinions que són obertament i volgudament ofensives i fins i tot perilloses. Però és improbable que es puguin combatre prohibint-les, o que així se'n redueixi el risc. Tot el contrari, els pitjors pensaments creixen en l'opacitat i es fan tòxics per la falta d'aire. I, encara, també és un risc deixar que sigui l'administració pública qui acabi establint els criteris d'allò que es pot dir o no. La maduresa democràtica, com la maduresa moral, no avancen amb sobreproteccions, sinó enfrontant-se als dilemes greus, a les preses de decisió difícils, assumint riscos i cometent errors.

Per això em sembla un camí equivocat l'apel·lació fàcil a la “incitació a l'odi”, quan no és estrictament en referència als grans crims de lesa humanitat. La llibertat d'expressió creu en la força de la raó i en el debat públic. La seva limitació és pròpia d'esperits acovardits. —